

SRDEČNÝ POZDRAV, ZDEŇKU, ZE ZEMĚKOULE

Tomáš Louda

Tak hrozné, a ještě dávají tak malé porce!

Woody Allen

*Nikdy neutíkej před odstřelovačem,
stejně umřeš, jenom zpocení a unavený.*

Tomáš Weiss

*Dobře vyvažte moc zákonodárnou a moc výkonnou
a přidejte trochu bobkového listu.*

Jiří Slíva

Všichni dobře víme, že nic nedopadá podle plánu a co se pokazit může, se pokazí, ba dokonce chceme-li pobavit Boha, seznámíme ho se svými plány. Nicméně, aniž bych chtěl propadnouti kýči a sentimentálnímu klišé, mám za to, že jistá míra reálného optimismu jest namísto zejména tehdy, máme-li to štěstí, že v běhu životním občas narazíme, nebo jsme dokonce provázeni osobami, přáteli, učiteli, zvěstovateli či nositeli naděje, že se věci někdy i k lepšímu pod soustavným tlakem, a jsme-li připraveni, dostatečně edukováni apod., změnit mohou. Pro mne – přes mnohé rozporuplnosti dané brutalitou rozštěpené doby a silou či slabostí charakteru – představoval takovou osobu či osobnost Zdeněk Masopust.

Již prvé setkání po maturitní zatuchlosti v chladu kotěrovského domu práva představoval seminář teorie státu a práva vedený Masákem nejenom vzorově provedenou vysokoškolskou lekcí,

ale též zcela neočekávaný závan svobody, otevřeného diskurzu, tolerance a tupost času eliminujícího nadhledu a objektivitu. Někteří kolegové dokonce seznali, že na prvý pohled odpuzující předmět plný poznámek – „podtrhl E. K., zdůraznil E. K., neztotožnil se E. K.“ – stojí za jistou pozornost. Abych byl spravedliv, v chtěné či nechtěné pozici proroka lepších, bývalých časů nestál Zdeněk osaměle, nelze rovněž opomenout trestně právního Bártu, stejně intenzivně nakuřujícího učebnu, a Ivana Muchu. Zdeněk ovšem zaměřil svůj humanistický a pedagogický étos na některé studenty obšírněji a předváděl nám, mně a mé plavé přítelkyni (a bezpochyby zejména kvůli ní) Klub novinářů, „pánský klub“ a vůbec a dlouhodobě dbal na naši všeobecnou edukaci a pokračovalo to s větší či omezenější intenzitou dále, v provázaných akademických kariérách s veškerou jeho kreativitou, inspirovatelností, arogantním šarmem a intelektuálním a pochopitelně s jeho láskou k udržování koloběhu informací ve společnosti a cynismem jeho humanistického étosu. Jsem-li učitelem, nyní především, pak bezpochyby i díky jeho vzoru, příkladu, odhalenému potenciálu poslání. A s masákovským cynismem – nyní, po jeho odchodu si na dříve sdílených akademických pracovištích téměř není s kým promluvit! Proto budu v dialogu s ním pokračovat a navážu na úvahy o předpokládaných a dlouhodobě nenaplněných cílech a principech transformace a reformy veřejné a státní správy, které ho kdysi na třeštské konferenci v roce 2006 nadchla, a pokusím se je stručně připomenout – šlo především o deetatizaci, obnovu právního státu, decentralizaci a subsidiaritu, depolitizaci veřejné a zejména státní správy, proměnu obyvatel v občany a obnovu občanské společnosti a otevření veřejného prostoru v celé jeho diverzitě. A ono to v zásadě nedopadlo a nadále nedopadá i přes slibnou nedávnou iniciativu Rekonstrukce státu dobře ani pěkně, jsme-li vystavováni tak frapantním, opakovaným selháváním státu jako v této době covidové.

Mé tehdejší závěry potvrzuje i nastalý vývoj, zejména shledáme-li, co, v jakém rozsahu a v jaké kvalitě bylo legislativní politikou vlád nebo poslaneckými zákonodárnými iniciativami postupně naplňováno. V projektu se kdysi uvažovalo až o devíti vysněných právních úpravách směřujících se značným protikorupčním étosem k vyšší transparentnosti státu a fungování veřejné správy a postupně bylo s jistým úspěchem dořešeno financování politických stran a hnutí, nedošlo opět k rozšíření kontrolních pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu, požadavek transparentního publikování smluv institucí veřejné správy a státních podniků v příslušném registru se postupně stal svojí vlastní karikaturou a pětadvacet let očekávaná a stále odkládaná depolitizace státní správy se novým zákonem o státní službě dílem stala nástrojem petrifikace decizních struktur, o jejichž odbornosti lze s úspěchem pochybovat i zcela laickým pohledem a dílem vytvořila takové strukturální pracovní a platové podmínky, že odborně zdatní a zkušení byrokraté v systému veřejné správy svoji budoucnost rozhodně nehledají. Doladění státní služby na eurokonformní parametry představuje běh na velmi dlouhou a náročnou trať. Nová vláda se ovšem bez ní z místa nehne. Svým způsobem nad rámec požadavků iniciativy Rekonstrukce státu, ale v jejím duchu, přišla poslanecká iniciativa výrazně proměňující právní úpravu střetu zájmů, která byla, nikoli bez důvodu, ve veřejném prostoru poněkud neinvenčně charakterizována jako „antiBabiš“. Vzhledem k původním očekáváním, vzhledem k celospolečenskému potenciálu iniciativy, jde o výsledek triviálně tristní a celoevropskou ostudu vyvolávající.

Nejenom proto, že dávno proponované cíle reformy veřejné správy a fungování státu nejsou naplňovány, ale okolní prostředí a vnější podmínky, ve kterých jest nám a naší správě věcí veřejných se pohybovatí a na ně reagovatí, se radikálně a zásadně proměňují s překvapující dynamikou. A nezbyvá než se tázati, kterak jsou naše zdaleka nedoreformované struktury veřejné správy a její systém na tyto změny a výzvy připraveny a budou

jím v rozumném čase schopny racionálně čelit? Jak si stojí veřejná správa České republiky v čase očekávatelných turbulencí a neočekávatelných tlaků a nejistot, jaký má potenciál ve vztahu k tekuté současnosti? A jak je schopna reagovat na globalizační tlaky, jak vnímá skutečnost, že Česká republika je třináctá nejglobalizovanější země světa a trpí přitom tak hlubokou identitární krizí, že mediální a politický veřejný prostor je intenzivně zaplaven xenofobiemi, jak je připravena na možné opakování ekonomické krize a environmentální kolapsy, jaké může představovat dlouhodobé sucho či půdní eroze?

Východisko nepřekvapivě nepředstavuje nic jiného než koncepční a strategický přístup správy státu k proměňujícímu se vnějšímu prostředí, s vědomím jeho nestability a tekutosti a s vědomím potřeby nových, expertně, odborně definovaných rámců, které umožní redefinování základních paradigmat či definování nových, vycházejících ze skutečnosti, že díky intenzitě našeho zapojení v rámci globalizace, jak říká Václav Bělohradský, „žádný problém nelze vyřešit uvnitř hranic naší čtvrti, našeho města, naší země, a dokonce ani našeho kontinentu. Problémy jsou globální a lokální zároveň – globální se tomu říká“. V pozdní fázi modernity se tak dostáváme k dávným konceptům – myslí globálně, jedne lokálně. A já si dovoluji dodat – dokončí reformu v alespoň evropsky kompatibilním rámci a nepropadej hypertrofii regulace, nepolevuj v decentralizaci a subsidiaritě, neboť, jak se zdá, dobře vybavené, autarkické, samosprávné, decentralizované a relativně nezávislé regionální a lokální entity budou pravděpodobnou protiváhou globalizovaných struktur. Jak pravilo se ve zlatém i Zdeňkově osmašedesátém: Buďme realisté – chtějme nemožné!

Jak se zdá, žijeme v poněkud blábolivé době. Banální slova, banální myšlenky – to je většinové informační poselství dneška – tím bývá přepřehován politický a mediální prostor nejen v předvolebních, volebních a povolebních časech posledních třiceti

let. Novinka oproti ideologickému balastu normalizačnímu. Skutečnost úzce spojená se stále častěji vyslovovanou otázkou – co je vlastně realita, co je „skutečnost“ a která jest ta pravá... Ale ruku na srdce, bylo tomu v průběhu Zdeňkova badatelského a edukačního života jinak?

Odpovědi se nedostává, potřeba formulace nových paradigmat se příznává a latentně se i hledají, nicméně převážně latentně. Ztrácíme se v mlhách informačně zahlceného mediálního a politického veřejného prostoru, nezůstávají ušetřeny ani reformy, s nimiž se pojmově zachází často ostudně, ba ani exaktní informace vědecké, které se začasté překrývají a stávají se integrální součástí informačního smogu. Obklopeni informačním smogem, ale také obklopeni exaktními informacemi v historicky unikátní konfiguraci sociálních sítí, internetu a dalších informačních médiích, propadáme, respektive můžeme propadat stále hlubšímu pocitu osamělosti, přestáváme rozlišovat soukromý a veřejný prostor a opětovně se stáváme osamělým davem. Anebo snadno podléháme (i globálně) úspěšně nastupující kultuře či kultu alternativních faktů a reálné realitě donaldismu trumpismu, agrofertizaci a jiným podobným, jimiž se svět, po všech těch k optimismu navádějících letech, počíná „překvapivě“ naplňovat. Z toho by jednoho, nejenom Zdeňka, trefil šlak stokrát, tisíckrát...

To není nezbytně nutné, jedno z možných řešení představuje dokončení reformního procesu jak na územní, tak zejména ústřední úrovni, otevřenost veřejné správy a její decize odborné, expertní oponentury tak, aby byla schopna reagovat na výzvy globalizace a zároveň umožnila rozvoj nezávislých, samosprávných lokálních a regionálních entit jako možné odpovědi na výzvy globalizace, takových společenství, která založena na participačních mechanismech vytváří veřejný prostor, překonávající osamělost davu i neefektivní hypertrofii regulací všeho druhu. S respektem k právu a zákonu odpovídá bezpochyby, dle mého názoru, směřování

úvah malého velkého muže, resp. velkého malého muže v právu i edukaci Zdeňka Masopusta. I takto se můžeme utěšit, že reálné řešení existuje a jeví se jako nadějně, ba dokonce se lze utěšit i naději, že nikdy není pozdě. Nepochybně je však mnohem později, než si myslíme.

Koneckonců za pět miliard let Slunce vyhoří a nikdo si na to ani nevzpomene a nebude se na nic ptát. Nicméně s Woody Allenem (mimořádně) se mi zdá, že jediná naděje pro lidstvo spočívá v kouzlech. Realitu odjakživa ne vždy snáším, ale je to jediné místo, kde se dají dostat dobrá grilovaná křidélka.